

**TMMOB
Şehir Plancıları Odası**

Yayın Türü: Yaygın Süreli Yayın
Üç ayda bir yayınlanır
Oda birimlerine ve üyelere ücretsiz gönderilir.
Sayı: 46
Kasım 2009

**TMMOB Şehir Plancıları Odası Adına Sahibi ve
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü**
H. Tark Şengül

Dergi Sekreteri
Gökhan Bilgihan

Yayın Kurulu
Duygu Açar
Gürkan Akgün
Belma Babacan
Gökhan Bilgihan
Olgu Çalışkan
Sevilay Çetinkaya
Tolga Çilingir
Gökhan Erkan
Melih Ersoy
Melike Gül
Çağatay Keskinok
Nihan Özdemir Sönmez
Gül Tuçaltan
Ü. Nevzat Uğurel
Çiğdem Varol
Ceren Gamze Yaşar
Cenap Yoloğlu
Samet Zeydan
Fikret Zorlu

Sayı Editörü
TMMOB Şehir Plancıları Odası Antalya Şubesi

Yayın İdare Merkezi
Hatay Sokak No. 24/17
Kocatepe/ANKARA
Tel: 0312 417 87 70
Faks: 0312 417 90 55
e-posta: spo@spo.org.tr
www.spo.org.tr

Baskıya Hazırlık
DLR LTD. ŞTİ.—Şerife Eren
Tel: 0312 432 01 83-93 Faks: 432 55 22

Kapak Fotoğrafı
Ceren Gamze Yaşar

Kapak Tasarımı
Samet Zeydan

Baskı
Ena Grup-Presmat
Eti Mahallesi Toros Sokak No:31 Sıhhiye-Ankara
www.enagrup.net

Basım Tarihi-Saati: 06.11.2009-08:30
3.000 Adet Basılmıştır

Sunuş...

Ülkemizin turizm sektörü açısından en önemli kentlerinden birisi olan Antalya, 33. gerçekleştirilecek olan Dünya Şehircilik Günü Kolokyumuna “Kentleri Korumak/Savunmak” konu başlığı ile ev sahipliliği yapmaktadır.

Bugün turizm etkinlikleri kapsamında milyonlarca kişinin ziyaret ettiği Antalya kentinin turizm kenti niteliğine kavuşmasında 1960’lı yıllardan itibaren merkezi yönetimin belirlediği stratejinin, gerçekleştirdiği planlamanın, yatırımların payının olduğu bir geçektir.

2008 yılının %4.43 gerisinde olmasına karşın 2009 yılı Ocak-Eylül ayı döneminde Antalya’ya gelen yabancı ziyaretçi sayısı 7 milyon 446 bin 208’dir (Ant. İl Kültür ve Turizm Md. Resmi internet sitesi). Antalya, Kültür ve Turizm Bakanlığınca ilan edilmiş Turizm Merkezleri ve Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgelerini sayıca en fazla içeren ildir. Antalya’da 20 Turizm Merkezi, 4 Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi bulunmaktadır. Ayrıca yine Kültür ve Turizm Bakanlığınca Turizm Yatırım Alanları (Turizm Kentleri) olarak belirlenmiş 4 bölgenin ikisi de Antalya’dadır. Bunlardan Kuzey Antalya Turizm Kenti için 50 bin turizm yatak kapasitesi, Manavgat/Oymapınar Turizm Kenti için de 30 bin turizm yatak kapasitesi hedeflenmektedir (Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü resmi internet sitesi).

Diğer yandan Antalya’nın turizm kenti kimliği kazanmasında merkezi yönetimin desteğinin yeterli kalmayacağı, bunda en önemli verinin Antalya’nın doğal, kültürel ve sosyal değerlerinin olduğu daha da gerçektir.

Turizm kenti olma özelliği Antalya’ya özellikle ekonomik açıdan artı değerler kazandırmaktayken turizmi amaç edinen plan kararları, göçün bir sonucu olan kamu alanlarının işgali, turizm tahsisleri, teşvikler, özel sektör yatırımlarıyla turizmin hammaddesi olarak görülen kültürel, doğal ve sosyal değerler kaybedilmeye başlanmıştır. Oysa “Turizm Kenti” olmasından öte;

• Antalya, insanoglunun varlığının başladığı dönemden günümüze kesintisiz yerleşimin devam ettiği, kalıntılarını bugün de izleyebildiğimiz birçok medeniyete ev sahipliliği yapmış bir “Kültür Kenti”dir.

Anadolu ve Yakın Doğu tarihi açısından önemli bir paleolitik merkez olan Karain ve Beldibi mağaraları, neolitik, kalkolitik, eski tunç gibi protohistorik dönemin önemli yerleşimlerinden Hacimusalar, Bademağacı yerleşimleri Antalya sınırları içerisinde.

Günümüzde Kaş’dan Gazipaşa’ya kadar uzanan kıyı bandını içeren Antalya ili idari sınırları içerisinde Klasik, Helenistik ve Roma dönemlerinde, batıda özgürlükler ülkesi LİKYA, doğuda DAĞLIK KİLİKIA, kuzeyde PİSİDIA, güneyde PAMPHYLIA olmak üzere dört ayrı bölgenin kentleri yer almıştır.

Antalya’nın Bizans dönemine irili ufaklı yerleşmelerle birlikte Demre’de yer alan ve Noel Baba Kilisesi olarak da adlandırılan, özellikle Ortodoks Hıristiyanların en önemli dini merkezi olan St Nicholas Kilisesi damgasını vurmuştur.

Selçuklular döneminde Antalya, özellikle Alanya başta olmak üzere Selçukluların en önemli liman şehridir. (Foto 4) Kentin Osmanlı dönemi önceki dönemleri kadar parlak geçmese de Osmanlı İmparatorluğu’nun Türk, Rum,

Ermeni, Musevi gibi çeşitli toplulukları bir arada barındıran özelliği, Antalya'nın Kaleiçi ve çevresi, Kaş, Kalkan, Finike, Elmalı, Alanya, Akseki gibi bölgelerinin geleneksel kent dokusunun oluşmasına etken olmuştur. Bu geleneksel doku özellikle kıyı yerleşimlerinde yoğun yapılaşmanın baskısı altındadır. (foto 1-2-3)

Ayrıca, 1897 yılındaki Girit göçü, 1922 yılı sonundan başlayarak Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar devam eden Mübadele süreci de Antalya kentinin sosyal ve kültürel yapısına, mekansal biçimlenmesine acı ile birlikte ayrı bir zenginlik ve özellik katmıştır. (foto 5)

Antalya'nın sosyal ve kültürel zenginliğinin bir diğer adresi de Elmalılı Hamdi Yazır'ın yanı sıra Tekke Köyündeki Abdal Musa Türbesi ve kültür merkeziyle birlikte dini bir merkez olan Elmalı'dır.

Diğer yandan, Teke yarımadasında yer alan Antalya, günümüzde hala yerleşik kent kültürüyle birlikte bir başka kültür zenginliği olan Yörük kültürünü de yaşamaya devam etmektedir.

Dünyanın ilk demokratik yönetimine sahip Likya eyaletinin meclis binası da Patara Antik Kentindedir ve bu özelliği ile Patara 29 Ekim 2010 tarihinde Dünya Parlemtörlarına ev sahipliği yapacaktır. Yani Antalya, antik dönem Anadolu'sundaki demokrasinin de merkezi olma özelliğiyle de diğer kentlerden ayrılmaktadır.

Antalya'da 2009 yılı Ağustos ayı itibarıyla tescilli 395 adet Arkeolojik Sit Alanı, 9 adet Kentsel Sit Alanı, 2 adet Kentsel Arkeolojik Sit Alanı, 1 adet Doğal-Tarihi-Kentsel-Arkeolojik Sit Alanı, 4 adet Arkeolojik-Doğal Sit Alanı, 1323 adet Anıtsal Yapı Niteliğindeki Kültür Varlığı (Yapı Kalıntısı,Sarmıç,Kuyu vb.), 882 adet Sivil Mimarlık Örneği Türündeki Kültür Varlığı yer almaktadır (Antalya Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü verileri).

Geçmiş dönemlerden günümüze ulaşmış bu kültürel ve sosyal veriler, Antalya'nın geçmişini günümüze taşıyan belgelerdir. Bu belgeler, Antalya kentinin bugünkü "turizm kenti" kimliğine katkı koyan en temel veriler olmasının yanı sıra günümüzün kültürel yapısında geçmişin bıraktığı izlerin ve sürekliliğin anlaşılmasında bilim adamlarına kaynak ve ipucu sağlamaktadır.

• **Antalya, verimli tarım toprakları, örtülü sera alanları, narenciye üretimiyle bir "Tarım Kenti", zengin biyoçeşitliliğe sahip orman alanları, sulak alanları ile bir "Doğa Kenti", falezleri, kumulları ve kayalıkları, denizi, antik dönemden günümüze kadar devam eden kıyı yerleşimleriyle bir "Kıyı Kenti", Akdeniz bitki örtüsü ve mimarisiyle bir "Akdeniz Kenti"dir.**

Turizm kenti kimliğinin ön plana çıkmasına, nitelikli tarım alanlarının hazırlanan plan kararlarıyla hızla yapılaşmaya açılmasına karşın Antalya, ülkemizin tarım üretimi ve ihracatı açısından en önemli kentidir.

Korunan doğal alanlar açısından da Antalya oldukça zengindir. İl sınırlarında Çevre ve Orman Bakanlığınca belirlenmiş 5 adet Milli Park Alanı, 3 adet Tabiat Parkı, 3 adet Tabiatı Koruma Alanı, 8 adet Yaban Hayatı Geliştirme Sahası, 3 adet Özel Çevre Koruma Bölgesi; Kültür ve Turizm Bakanlığınca belirlenmiş 50 adet Doğal Sit Alanı bulunmaktadır (Antalya Çevre ve Orman İl Müdürlüğü, Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı resmi internet siteleri, Antalya Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü verileri). (foto 6)

Aynı zamanda ülkemizde Biyolojik Çeşitliliğin korunması amacıyla GEF-II projesi kapsamında belirlenen ve çalışmaları tamamlanan dört bölge içerisinde yer alan Köprülü Kanyon Milli Parkı da Antalya sınırlarındadır.

Antalya toplam 972394.2379 hektarlık kadastrosu yapılmış orman alanına sahiptir. Bu alanların korunması Anayasa ile güvence altına alınmış-ken turizm merkezi olarak ilan edilmiş bölgelerde yapılan turizm tahsisleri, özellikle Belek bölgesinde gerçekleştirilen golf tesisleri nedeniyle kıyılarda yer alan orman varlığında gittikçe bir azalma yaşanmaktadır.

Diğer yandan Antalya ormanları için en önemli tehlikelerden birisi de 2B Alanları için yapılan yeni yasal düzenlemelerdir. Bilindiği üzere; 27 Ocak Salı günü Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5831 sayılı Kanunun 8'inci maddesi ile 3402 sayılı Kadastro Kanununa eklemeler yapılmış, Kanunun Ek 4'üncü maddesi ile; Hazine Adına Orman Sınırları Dışına Çıkarılan Alanların Kadastrosu ve Tescili yeniden düzenlenmiştir.

Antalya yüzölçümünün yaklaşık %55'i Hazine taşınmazı olup Konya ve Balıkesir'den sonra yüzölçümü bakımından en fazla hazine arazisine sahip 3'üncü ildir. 12/06/2007 tarihi itibarıyla Antalya genelinde toplam 38.938.8887 hektar 2/B alanı mevcuttur. Orman kadastro yapılmamış yaklaşık 6609 hektarlık 2/B arazinin var olduğu düşünüldüğünde Antalya genelinde toplam 45.548 hektarlık alanın 2/B kapsamında, Antalya ilindeki hazineye ait taşınmazların yaklaşık %40'ının da 2/B sınırları içinde kaldığı görülmektedir.

2/B arazilerinin en yoğun olduğu ilçelerin Merkez, Kaş, Serik, Manavgat, Alanya, Kemer, Demre, Gazipaşa gibi hem denize sınırı bulunan hem de ülkenin Turizm merkezlerinden olan ilçelerde yoğunlaştığı dikkate alındığında kıyı ve doğal yapının karşı karşıya kaldığı tehlikenin boyutu anlaşılacaktır.

Antalya'yı turizm kenti, turizmin niteliğinin de kitle turizmi şeklinde gelişmesinin temel nedenlerinin başında Kaş'tan Gazipaşa'ya kadar uzanan kıyı biçimlenmesi gelmektedir. Deniz kullanımı genelde plaj olarak gelişse de Antalya bir kıyı kentidir. 2007 yılı verilerine göre ülkemizdeki 235 mavi bayrak ödüllü plajın 126'sı Antalya sınırlarındadır. Antalya'nın Antik dönemde ve Selçuklular dönemindeki önemi de deniz ticaretinden, zengin kıyı kentlerinden ve limanlarından kaynaklanmaktadır. (foto 7-8)

Farklı birçok kurumun planlama yetkisine sahip olması nedeniyle birbirinden kopuk ve kıyı yapısı dikkate alınmadan sıradan bir mimariyle gelişen yapılaşma Antalya'nın temiz denizi, özgün kıyı oluşumu için tehlike oluşturmaktadır. Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca yapımına başlanan "Antalya Bütünleşik Kıyı Alanları Planlaması" bu tehlikeleri kontrol altına almak amacıyla hazırlanmakta ise de mevzuatlardaki karmaşanın bu planın getireceği kararların uygulanmasında sorunlar yaratacağı bir gerçektir.

Tüm bu özellikleri nedeniyle Antalya, Antalya'da düzenlenecek olan Kolokyumda bir turizm kenti olması gerçeği çerçevesinde turizm, kıyı ve orman alanları, tarım toprakları, tarihi ve kültürel mirasının korunması gibi sorunlarıyla Kolokyum kapsamında tartışılmaya, korunmaya, savunmaya ihtiyacı olan bir kenttir.

Kolokyum etkinlikleri çerçevesinde Planlama Dergisi Antalya sayısının katılımcılarla paylaşılma arzusu, Antalya Şube olarak başlattığımız Antalya kentine özel planlama dergisinin hazırlıklarını hızlandırmamıza neden olmuştur. Antalya denilince akla turizmin gelmesi nedeniyle dergide yer alan makaleler, ağırlıklı olarak turizm ve turizmin Antalya kentinin gelişimine etkileri üzerine yapılan değerlendirmeleri içermektedir.

Derginin açılış yazısı Şube Yönetim Kurulu üyemiz Ebru Manavoğlu'nun Şubemiz kurucusu Sayın Orhan Ermergen ile yaptığı röportaj olmuştur. Bugün bile 100'den fazla üyesi olmasına karşın kent gündemini takip etmekte, meslek sorunlarına çözümler geliştirmekte, diğer meslek odalarına göre kısıtlı imkanlar nedeniyle zorlanan Şubemizin, iki kişiyle başlayan ve bugünden daha da kısıtlı koşulları olan temsilcilik günleri ve sonrasında kentin gelişiminde, planlanmasında ne kadar önemli katkılar ortaya koyduğunu, Orhan Ermergen'in anlatımından öğrenmek, yoktan var edilmiş bir meslek odasının geçirdiği zor süreçlere rağmen hızla nasıl geliştiği konusunda günümüz ve geleceğin meslektaşları için bir ders niteliğindedir.

Orhan Ermergen'le yapılan röportajın ardında yine Ebru Manavoğlu'nun Antalya Kentinin geçmişten günümüze mekansal gelişimi ve planlama çalışmalarını aktardığı, değerlendirdiği yazısı yer almaktadır. Antalya kentinin turizmin gelişmesine paralel olarak yaşadığı yoğun göçle gelişen hızlı nüfus artışı sonucu artan konut stoku ve düzensiz yapılaşmanın, kentteki korunacak alanlara, kıyılara önemli bir baskısı olmuştur. Ebru Manavoğlu yazısında Antalya kentinin planlama çalışmalarının başladığı 1950'li yıllardan günümüze kadar geçen zaman sürecinde kentsel mekanın biçimlenişini planlama çalışmalarıyla birlikte 6 dönemde değerlendirmiş, kentteki sektörel değişimlere değinmiş ve Antalya kenti sınırları içerisinde çok sayıda yetkili kurumun varlığı planlama ve kentsel mekanın biçimleniş açısından önemli sorunlar doğurduğu tespitini yaparak, klasik planlama yaklaşımının dışına çıkılıp özellikle ekolojik değerleri koruyan planlama yaklaşımının hayata geçirilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Dergide yer alan üçüncü makale Özge Yağcı tarafından hazırlanmıştır. Ebru Manavoğlu'nun Antalya kent bütününe yönelik yap-

tığı değerlendirmeleri Özge Yağcı Helenistik, Roma, Bizans, Selçuklu, Osmanlı ve günümüz dönemlerine değinerek Kent Merkezi özeline indirgemıştır. Antalya kent merkezi, antik dönemden günümüze kadar bu özelliğini koruyan Kaleiçi ve çevresidir. Bu bölge sit alanı statüsü ile koruma kararlarını da içermektedir. Kent merkezinde son dönemde yapılmış yarışma projelerinin uygulamaları sonucunda kentsel yenileme çalışmaları yürütülmektedir. Özge Yağcı, makalesinde Tarihi kent merkezlerinde hayata geçirilmesi düşünülen yenileme ve dönüşüm projelerinin alana özgü, yerelde çözümler getirirken, her şeyden önemlisi insan için var olduğunun unutulmaması, korumanın sadece muhafaza etmek anlamına gelmediği, sürdürülebilirlik ilkesi doğrultusunda bir gelişimi de içermesi gerektiği sonucuna varmıştır.

Dördüncü makale, kıyı alanının planlanması ve tasarımında dikkate alınacak modelin stratejik ilkelerini ortaya koymayı ve Antalya kent merkezi kıyı alanının planlı çalışmalarla ilgili temel hedeflerinin irdelenmesi, kıyı kullanımının değişiminin saptanmasını amaçlayan M. Nazım Özer'e ait makaledir. Antalya kıyıların, Konyaaltı, Falezler ve Lara kıyı alanları şeklinde alt bölgelere ayrılarak değerlendirildiği makalede Turizm ile birlikte kıyılarda getirilen plan kararları aktararak alınan kararların kıyı alanına yansıtılması uygulamasında başarılı olunamadığı tespiti yapılmış, kıyı alanlarındaki doğal kaynakların kentsel kullanım baskısı altında kalarak olumsuz etkilendiği, bu nedenle planların onaylanmasından çok uygulanmasındaki kararlılığın önemli olduğu vurgulanmıştır.

Beşinci makale de yine Antalya kıyı planlaması genel başlığında Side-Manavgat kıyıları özeline indirgenmiş Özlem Alpaslan'a ait makaledir. Bu makalede turizm gelişimlerinin hızlı bir şekilde arttığı Side-Manavgat kıyılarının, halen devam

etmekte olan fiziksel gelişim-değişim süreci, bölgede yapılan arazi kullanım planları, sektörel planlar ve planlarda yapılan değişiklikler özetlenmektedir. Makalede yapılan en önemli tespitler, bölgede Kemer bölgesinden farklı olarak var olan ev pansiyonculuğunun, turizm merkezi ilanları, plan kararları ve turizm yatırımlarıyla kitle turizmüne dönüştüğü ve bölgede yapılan planların Doğu Antalya Çevre Düzeni Planına göre yapılıyor olması nedeniyle ülkemizde yapılan çevre düzeni planlarının da ekolojik temele dayanmadığı ve bütüncül yapılmadığı gerçeğini ortaya çıkardığıdır.

Altıncı makalede Hilal Erkuş büyük firmaların turizmle yerel ekonomik kalkınmayı sağlamada büyük firmaların neden hala belirleyici olduğunu Antalya örneğinde sorgulamıştır. Makalede merkezi yönetimin Antalya'daki turizm gelişimine ve büyük firmalar-merkezi yönetim bağlantılarına, turizm yatırımcılarının kendi aralarında kurmuş oldukları birlik ve derneklerin amacına, önemine değinilirken Turizm sektöründe sadece büyük otellerin hakim olduğu bir ekonominin önemli bir ekonomik katkı yapsa da, kriz koşullarında kırılğan yapı sergilemesinden dolayı sektörün çökmesi gibi bir riski barındırdığı vurgulanmıştır.

Son makale ise yine M. Nazım Özer'e ait Expo deneyimleri üzerine yapılan değerlendirmeleri içeren makaledir. Antalya'nın 100'e yakın ülkenin katılacağı Botanik dalında 2016 yılında yapılacak Expo Fuarı'na ev sahipliği yapacak olması nedeniyle makalede yer alan öneriler, Expo gibi büyük organizasyonların kente neler kazandıracağı ve doğru planlama yapılmazsa neler kaybettireceği tespitleri Expo organizasyonunu gerçekleştirecek yöneticiler için bir kılavuz niteliğinde olacaktır.

*TMMOB Şehir Plancıları Odası
Antalya Şubesi Yönetim Kurulu*